

ARVOSTELUT

Suomalainen da Vinci -koodi

Pauli Arola

Matti Rautiainen 2013. Lallin perintö. Rikosromaanin. Keminmaa: Nordbooks. 212 s.

Jyväskyläläinen historian ja yhteiskuntaopin pedagogiikan tutkija ja opettajakouluttaja Matti Rautiainen on julkaissut esikoisromaanin *Lallin perintö*. Kirjailija on kuvannut runsaan parin sadan sivun mittaista rikosromaaniaan suomalaisiksi *da Vinci -koodiksi*. Tarina on kuitenkin hänen omansa, ei Dan Brownin.

Romaanissa jyväskyläläinen tutkija Lasse Lehtiö joutuu yllättäen selvittämään Orvietossa Italiassa tehtyä suomalaisen historian jatko-opiskelijan murhaa. Teko saa epäilemään rituaalimurhaa tai uhrin sekaantumista jonkin oudon salaseuran toimintaan. Yllättäen murhia tehdään lisää, tällä kertaa Suomessa. Jäljet johtavat Turkuun ja Lappeenrantaan.

Murhat liittyvät hämärällä tavalla toisiinsa ja niiden takana tuntuu olevan useampi henkilö. Surmaajat lähettävät jokaisen teon yhteydessä salaperäisiä viestejä ja osoittavat seuraavansa kuin ikkunaruuudun takaa rikostutkijoiden työtä. He leikkivät piilosta ja tarjoavat kuva- ja sana-arvoituksia, joita Lasse Lehtiö yrittää tulkita yhdessä tutkimuksiin mukaan vedetyn seurustelukumppaninsa Riitta Vanhasen, kuopiolaisen historianopettajan, kanssa. Työ on vaativaa tiedonsirpaleiden yhdistelemistä toisiinsa ja kulttuurihistoriallisten merkitysten etsimistä asioista, joista on vaikea löytää mitään yhteistä. Tutkijoiden tavoin Lehtiö ja Vanhanen etsivät avainta, jonka avulla murhat tulevat käsitettäväiksi.

Itse rikosromaanin juoni on kirjailijan konstruktio. Poliittista vallanottoa tavoittelevine äärioikeistolaisine salaliittohankkeineen se ei ole aivan tuore. Ajoittain se koettelee myös uskottavuuden rajoja. Rautiainen onnistuu kuitenkin pitämään lukijan pauloissaan hengästyttävän nopeiden juonenkäänteiden ja näyttämönvaihdosten keskellä. Tämä on kirjailijan vahvuuksia. Romaanin jännite säilyy kirjan viimeisille sivuille saakka, vaikka kirjan neljästätoista luvussa ehditään nopeaan tahtiin liikkua Orvieton lisäksi muun muassa Helsingissä, Iisalmessa, Kuopiossa, Lappeenrannassa, Porissa ja Turussa. Siinä ehditään murhata jatko-opiskelijan lisäksi toimittaja ja professori ja tehdä muutama murhayritys.

Mitä pitemmälle romaani etenee, sitä nopeampi on sen tapahtumien tempo. Kirjan molemmat päähenkilöt ovat lopulta kahden taistelemassa sarjamurhaajia vastaan. Ei edes poliisiin voi luottaa. Vastassa on vapaamuurarimainen salaseura, joka on ulottanut lonkeroitaa kaikkialle yhteiskuntaan, mutta jonka toiminnasta on vaikea saada tietoa. Tapahtumien vyöry muuttuu romaanin loppuratkaisun kynnyksellä kaaokseksi. Juuri silloin Rautiainen antaa lukijalle näytteen taidoistaan: hän lopettaa tarinansa tyylikkäästi ilman selittelyjä. Kirjan loppu antaa kaaokselle kaivatun mielen ja selkeyden. Näyttämölle jäävät voittajina sen päähenkilöt Lasse Lehtinen ja Riitta Vanhanen.

Osan romaanin virittämistä ongelmista kirjailija ohittaa ja jättää ne lukijan pohdittaviksi. Romaani ei voisikaan tarjota vastausta kaikkeen. Kirjan henkilöhahmot ovat hiukan ohuita, vaikka selitystä ihmisten toimintaan etsitään aikaisemmista sukupolvista ja kouluajan kiusaamiskokemuksista. Replikointi on yleensä elävää ja nasevaa, mikä sopii romaanin kiihkeään toiminnallisuuteen ja juonen nopeasti vaihtuviin käänteisiin. Miljööön realistiset yksityiskohdat, kuten katu ympäristöt ja ravintoloiden nimet, antavat kirjalle toden tuntua.

Romaani saa lukijan ajatukset liikkeelle: se saa pohtimaan yhteiskunnan vallankäyttöä, vallan verkostoja, tiedon avoimuutta ja kulttuurin sirpaleiden tulkitsemista. Romaanin kantava ajatus kiteytyy kirjassa toistettuun Mika Waltari -sitaattiin

Elämä parhaimmillaan

on vain leikki ja oikku.

Onko se kirjailijan aito näkemys vai kirjallinen sommitelma, jonka hän sijoittaa romaaninsa kantavaksi ajatukseksi, omaksi da Vinci -koodikseen?

Olemme saaneet mielenkiintoisen esikoiskirjailijan.

Pauli Arola on riihimäkeläinen filosofian tohtori.